

acontecimientos a los que aluden, las de Lopo Lláns y las de Rustico Filippi, al estar inmersas en los procedimientos de la cultura oral, eran descodificables, debido a su cercanía temporal, pero no fácilmente exportables, al referirse a casos circunscritos a una comunidad; mientras que el de Raimbaut d'Eira al estar adscrita al ámbito occitano, a pesar de la distancia temporal, podía conservar “su potencial artístico y ético” (p. 96). Asimismo, destaca la importancia del análisis conjunto de las composiciones de los trovadores occitanos y las *vidas* y *razos*, ya que forman un todo ‘interpretativo’ (p. 101), pues en la época de elaboración de los grandes cancioneros, el siglo XIII, se toma de *La Biblia* y de los textos jurídicos y escolásticos la colocación de la glosa y el texto en la misma página (p. 101); y cree indispensable considerar la creación de un lenguaje ‘abstracto’, en el que forma progresiva se había ido complicando el “instrumental lingüístico y el contenido conceptual e ideológico” (p. 101). Igualmente, sostiene que para el estudio y comprensión de la poesía trovadoresca se impone la necesidad de conjugar y articular las perspectivas literarias y las lingüísticas. Finalmente, concluye que el análisis de la lengua oral y sus implicaciones permite considerar tres conceptos útiles para el estudio del desarrollo del occitano literario: “el proceso de descontextualización de la expresión lingüística, el desarrollo de un vocabulario abstracto y de una sintaxis compleja, flexible y más rica que la de la lengua oral” (p. 112) y que el comparatismo debe circular “en todas direcciones”, pues así “el provenzalismo podría beneficiarse de él mucho más de lo que hasta hoy ha hecho” (p. 115).

En suma, este valioso estudio de Vicenç Beltran y sus propuesta metodológicas, además de ayudar a esclarecer la evolución de la sátira, presenta vías de investigación, que, sin duda, aportarán más resultados, que servirán para reafirmar sus argumentos, lo que permitirá conocer mejor la tradición trovadoresca, que, tal y como demuestra, se movió entre la oralidad y la escritura.

Antonio Contreras Martín
Institut d'Estudis Medievals
 tcontreras@telefonica.net

Àlex Broch (dir.) i Lola Badia (dir. vol.), *Història de la literatura catalana*, vol. I (*Literatura medieval I. Dels orígens al segle XIV*), Barcelona: Enciclopèdia Catalana – Editorial Barcino – Ajuntament de Barcelona, 2013, 543 pp., ISBN obra completa: 978-84-412-2253-3, ISBN volum: 978-84-412-2250-2.

Enciclopèdia Catalana, l'Editorial Barcino i l'Ajuntament de Barcelona han presentat aquest any 2013 el primer volum de la nova i esperada *Història de la lite-*

ratura catalana, dirigida per Àlex Broch. En diem “nova” perquè és la segona història general de la literatura catalana de grans proporcions (vuit volums), essent la primera la *Història de la literatura catalana* d’Ariel (onze volums), que s’edità entre 1964 i 1984, a càrrec de Martí de Riquer (volums 1-4, *Part antiga*), Antoni Comas (volums 5 i 6, *Part moderna*) i Joaquim Molas (volums 7-10, *Part moderna*). Diem també que aquesta nova *Història* era esperada perquè, com fan totes les cultures serioses, calia revisar i completar l’anterior amb tots els matisos i les aportacions d’aquests darrers trenta anys llargs. En definitiva, calia reprendre el fil de la tradició historiogràfica.

Des del principi, la nova *Història de la literatura catalana* es va concebre com una obra col·lectiva que havia d’englobar tot el coneixement acadèmic actual. En efecte, s’hi recullen l’aportació bibliogràfica del món acadèmic, la recerca i els estudis històrics de les darreres dècades. Així, les diferents parts de l’obra han estat dirigides per especialistes reconeguts: Lola Badia per a la literatura medieval (volum I, *Dels orígens al segle XIV*; volum II, *Segle XV (I)*, i volum III, *Segle XV (II)*), Josep Solervicens per a la literatura moderna (volum IV, *Renaixement, Barroc i Il·lustració*) i, per a la literatura contemporània, Enric Cassany i Josep M. Domingo (volum V, *El Vuit-cents*), Jordi Castellanos i Jordi Marrugat (volum VI, *Modernisme i Noucentisme*, i volum VII, *Del 1922 al 1959*) i Àlex Broch (volum VII, *Del realisme històric a la postmodernitat*). Hi han participat una setantena d’historiadors i investigadors de la literatura de totes les universitats de l’àmbit lingüístic català.

El període medieval englobarà, doncs, tres volums: el primer, al qual ens referim aquí, va dels orígens a 1412, i el segon i el tercer se centraran en el segle XV.

Aquest primer volum és encapçalat de dos capítols de caire introductori, escrits amb claredat i concisió, “1. Edat mitjana i literatura”, de caràcter general, i “2. Dels orígens al segle XIV”, que ofereix un panorama global de la literatura catalana d’aquest període i del precedent. Tots dos capítols, que contextualitzen la literatura medieval, són a càrrec de Lola Badia.

El volum el componen quatre capítols més: “3. Les cròniques i els cronistes”, “4. La lírica d’arrel trobadoresca”, “5. La narrativa en vers” i “6. L’accés dels laics al saber: Ramon Llull i Arnau de Vilanova”.

Al capítol 3, sobre les cròniques, hi han participat Lola Badia (en els dos apartats introductoris), Josep M. Pujol i Xavier Renedo per al *Llibre dels fets* del rei Jaume I, Stefano M. Cingolani per al *Llibre del rei En Pere* de Bernat Desclot i per a la *Crònica* de Pere III el Cerimoniós, i Josep A. Aguilar per a la *Crònica* de Ramon Muntaner.

El capítol 4, sobre la lírica, ha anat tot sencer a càrrec de Míriam Cabré, i engloba des dels trobadors fins al Cançonier Gil i el Cançonier Vega-Aguiló, ana-

litzant a fons autors importants com Guillem de Berguedà, Cerverí de Girona o els germans Jaume i Pere March.

El capítol 5, sobre la narrativa en vers, l'han escrit a dues mans Miriam Cabré i Anton M. Espadaler. Davant l'ampli panorama del gènere, els autors n'han fet una tipologia per centrar-se en la narrativa del segle XIV, destacant-ne també els principals problemes de classificació. Així, la narrativa en vers d'aquest període inclou aventures amoroses de to cortès, relats de caràcter políticomoral i peces de caire al·legòric, entre d'altres.

El capítol 6 està dedicat a dues figures principals pel que fa a la difusió del saber entre els laics: en primer lloc, el filòsof Ramon Llull, explicat per la mateixa Lola Badia, Joan Santanach i Albert Soler, i, en segon lloc, el prestigiós metge Arnau de Vilanova, que ha estat analitzat per Jaume Mensa.

Martí de Riquer, en el pròleg de 1984 a la seva *Història de la literatura catalana*, ja avisava els lectors que aquells volums havien estat escrits feia vint anys, i que calia completar-los amb el llibre de Josep Massot *Trenta anys d'estudis sobre la llengua i la literatura catalanes* (1980), on es comentava la bibliografia apareguda entre 1950 i 1980; deia també Riquer que durant aquell període s'havia "treballat molt i molt eficaçment sobre l'antiga cultura catalana", i destacava també la publicació de la *Història de la llengua catalana* de Josep M. Nadal i Modest Prats. En el pròleg on presenta l'obra sencera que es publicarà en els propers quatre anys, Àlex Broch destaca que aquesta nova *Història de la literatura catalana* serà útil "si pot avançar en l'estadi de coneixement que estaven els estudis literaris abans de la seva redacció" (p. 5). Pel que fa a aquest primer volum, doncs, el requisit s'ha complert amb escreix.

Marta Marfany

Universitat Pompeu Fabra

marta.marfany@upf.edu

Sonia Caballero Escamilla, *María Dávila, una dama de la reina Isabel: promoción artística y devoción*, Diputación Provincial de Ávila, Institución gran duque de Alba: Ávila, 2010, 148 pp., ISBN: 978-84-15038-14-6.

Frente al indudable y fundamental protagonismo masculino en el patronato artístico de la Europa medieval y altomoderna las nuevas corrientes historiográficas han empezando a replantear el papel de determinados colectivos femeninos a lo largo de todo el continente europeo. Los distintos estudios vienen reivindicando la iniciativa de tres grupos: el de los miembros de la familia real o su círculo, el